

Position paper UN binding treaty on Business & Human Rights tbv rondetafelgesprek 21 november 2019

Nederland is een sterke medestander bij het beschermen van vrouwenrechten en bevorderen van gendergelijkheid wereldwijd. Mensenrechtenschendingen door bedrijven wereldwijd hebben specifieke of ernstigere gevolgen voor vrouwen. Het VN-verdrag Mensenrechten & Bedrijfsleven biedt een oplossing maar er moet nog veel werk verzet worden om tot een goed eindresultaat te komen. Nederland kan een belangrijke rol spelen in de totstandkoming van het verdrag, om schendingen van bedrijven aan banden te leggen, vrouwenrechten te beschermen en gendergelijkheid te bevorderen.

Mensenrechtenschendingen door bedrijven zijn niet gender-neutraal

Mensenrechtenschendingen gelinkt aan bedrijfsactiviteiten wereldwijd zijn niet gender-neutraal¹. Vrouwen in mijnbouwgemeenschappen in Zambia zien hun zorgtaken toenemen door vervuilende mijnbouwactiviteiten, zonder in aanmerking te komen voor de kleine compensaties die de mijn brengt, zoals een baan². Boerinnen in Tanzania verliezen hun land aan een grote plantage maar kunnen geen compensatie claimen omdat ze juridisch geen land mogen bezitten³. Textielarbeidsters in fabrieken in Bangladesh en Pakistan krijgen dagelijks te maken met intimidatie, geweld en grensoverschrijdend gedrag⁴. In het kort: bedrijfsactiviteiten kunnen leiden tot vrouwenrechtenschendingen en bestaande genderongelijkheid vergroten. Vrouwen hebben de grootste moeite om hun rechten te verdedigen, zowel in de rechtbank als daarbuiten. Vrouwelijke mensenrechtenverdedigers opereren niet alleen in een toenemende krimpde ruimte maar zijn vaker het mikpunt van geweld en stigmatisering vanwege hun gender.

Een grensoverschrijdend verdrag: een historische kans voor vrouwenrechten

Het juridisch bindende VN-verdrag Mensenrechten & Bedrijfsleven biedt een historische kans om vrouwenrechten te beschermen en gendergelijkheid te bevorderen. Door ervoor te zorgen dat bedrijven vrouwenrechten moeten respecteren, door gender risicomonitoring & consultaties met vrouwen een standaard onderdeel van het *due diligence* proces te maken, én dit proces verplicht te stellen voor alle bedrijven. Door het wegnemen van de juridische, culturele, sociale en economische obstakels die de eerlijke rechtsgang van vrouwen belemmert, door te zorgen dat vrouwen eerlijke compensatie kunnen krijgen en door betere bescherming van mensenrechtenverdedigers.⁵

Internationale erkenning van belang gender perspectief

Overheden zijn verplicht om vrouwenrechten te beschermen onder internationale mensenrechten- en gendergelijkheidsverdragen⁶, ook wanneer deze rechten geschonden worden door bedrijven buiten de eigen grenzen. Wanneer bedrijven willen investeren en opereren in landen met ernstige genderongelijkheid, dienen zij hier rekening mee te houden. Dit is niet alleen de opinie van ActionAid: wereldwijd komt er steeds meer erkenning dat IMVO en gendergelijkheid onlosmakelijk verbonden zijn. Zo publiceerde *Working Group on Business & Human Rights* (WG BHR) onlangs een gender

¹ https://actionaid.nl/wp-content/uploads/2018/08/fem4bt_2018_-_womens_rights_beyond_the_business_case.pdf

² <https://actionaid.nl/2017/10/24/impacts-mining-extractive-industries-on-women-zambia/>

³ <https://actionaid.nl/2015/03/18/take-action-stop-ecoenergys-land-grab-bagamoyo-tanzania/>

⁴ <https://actionaid.nl/2019/06/11/nieuw-onderzoek-80-procent-van-textielarbeiders-in-bangladesh-geraakt-door-seksueel-geweld-op-de-werkvloer/>

⁵ Voor een uitgebreid overzicht aan aanbevelingen zie: <https://actionaid.nl/wp-content/uploads/2019/10/F4BT-legal-position-paper-on-the-draft-LBI-on-TNCs-and-OBES-9.10.2019.pdf> & <https://actionaid.nl/doe-mee/voer-campagne/feminists-unite/in-10-stappen-naar-een-grensoverschrijdend-verdrag-dat-werkt-voor-vrouwen/>

⁶ O.a Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens, CEDAW, Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten

perspectief op de United Nations' Guiding Principles (UNGPs)⁷ met aanbevelingen voor overheden en bedrijven. Ook de OESO voegde een gender hoofdstuk toe aan het nieuwe richtsnoer⁸ bij de OESO-richtlijnen. Helaas leidt deze erkenning nog niet tot wezenlijke verandering. De WG BHR stelde dit jaar dat "overheden noch bedrijven voldoende aandacht hebben besteed aan gendergelijkheid bij het uitvoeren van hun respectievelijke verantwoordelijkheden onder de Guiding Principles"⁹. Wetgevende processen, zoals het VN-verdrag, bieden een kans om bestaande verplichtingen te implementeren en zo structurele verandering te brengen in vrouwenlevens.

Nederland kan het verschil maken bij dit verdrag

Er moet nog veel werk verzet worden om te zorgen dat het verdrag daadwerkelijk schendingen voorkomt en toegang tot recht verbetert. Daarom is het belangrijk dat alle landen die deze doelen onderschrijven, zoals Nederland, op constructieve wijze bijdragen aan de onderhandelingen. Nederland geeft aan zich 'in EU-verband actief en constructief op te stellen'¹⁰ maar de EU onderhandelt officieel niet mee. Dit is onverenigbaar met de bredere inzet van Nederland op mensenrechten en op het speerpunt vrouwenrechten binnen het handel en ontwikkelingssamenwerkingsbeleid. Landen die actief meeonderhandelen hebben meer invloed over het uiteindelijke resultaat en kunnen eigen beleid inzetten om het verdrag verder te vormen. Op deze manier kan Nederland een belangrijke rol spelen om wereldwijd bedrijfsgerelateerde schendingen te voorkomen en gendergelijkheid te bevorderen. Hiermee kan Nederland ook zorgen dat er een internationaal gelijk speelveld wordt gecreëerd en voor de harmonisatie van internationaal recht.

Een ambitieuze inzet van Nederland maakt het verschil: zo komen we tot een sterk verdrag en zorgen we voor structurele verbetering in de levens van vrouwen.

Wat kan Nederland doen?

- Aandringen in EU-verband om zo snel mogelijk a) een onderhandelingsmandaat te verkrijgen, b) een inhoudelijke positie te ontwikkelen en c) onderzoek naar EU/lidstaat competenties te laten uitvoeren.
- De verdragsonderhandelingen meenemen binnen diplomatieke betrekkingen met derde landen en onderdeel maken van de inzet bij de Mensenrechtenraad.
- Zo snel mogelijk onderzoek doen naar de uitstaande vraagstukken zoals aangegeven in [Kamerbrief 2019Z21793](#)¹¹ 'Reactie op verzoek commissie over eerste concept UN Binding Treaty for Transnational Corporations on Human Rights', in consultatie met het maatschappelijk middenveld en de Tweede Kamer.
- Pleiten voor bovenstaande gendergelijkheids-aanbevelingen¹² in EU- verband en tijdens de onderhandelingen voor het verdrag.

ActionAid steunt mensen in ontwikkelingslanden om op te komen voor hun rechten. In meer dan 45 landen werken we zij aan zij met voorvechters van een eerlijke wereld. Met mensen die een vuist maken tegen onrecht en die net als wij geloven in gelijke kansen voor iedereen. Vrouwenrechten staan hierbij centraal.

⁷ https://www.business-humanrights.org/sites/default/files/documents/A_HRC_41_43.pdf

⁸ <https://www.oesorichtlijnen.nl/documenten/publicatie/2019/06/06/oeso-due-diligence-handreiking-voor-mvo-nls>

⁹ <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Business/Pages/GenderLens.aspx>

¹⁰ https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2019Z21793&did=2019D45328

¹¹ Ibid. Vraagstukken zoals complementariteit verdrag en Nederlandse wetgeving of hoe verdragsbepalingen moeten worden toegepast in het kader van al bestaande wetgeving.

¹² Zie voetnoot 5